

Συλλογή της Νομολογίας

ΓΝΩΜΗ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
JULIANE KOKOTT
της 2ας Οκτωβρίου 2012¹

Υπόθεση C-286/12

**Ευρωπαϊκή Επιτροπή
κατά**

Ουγγαρίας

«Παράβαση κράτους μέλους — Κοινωνική πολιτική — Οδηγία 2000/78/EK — Ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία — Διαφορετική μεταχείριση λόγω ηλικίας — Αυτοδίκαιη συνταξιοδότηση των δικαστών, εισαγγελέων και συμβολαιογράφων με τη συμπλήρωση του 62ου έτους της ηλικίας — Μείωση και επακόλουθη αύξηση της ηλικίας συνταξιοδότησεως — Δικαιολόγηση και αναλογικότητα του μέτρου»

I – Εισαγωγή

1. Υπό ποιες συνθήκες επιτρέπει το δίκαιο της Ένωσης τον καθορισμό ανώτατης ηλικίας για την άσκηση καθηκόντων δημόσιας εξουσίας στην απονομή της δικαιοσύνης; Δεν είναι η πρώτη φορά που το Δικαστήριο απασχολείται με το ζήτημα αυτό από την έκδοση της οδηγίας 2000/78/EK του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2000, για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία².

2. Ενώ η απόφαση στην υπόθεση Fuchs³ αφορούσε το κατά πόσον επιτρέπεται γενικώς να υπάρχει υποχρεωτικό όριο ηλικίας, η παρούσα διαδικασία επί παραβάσει αφορά τη μείωση του ορίου ηλικίας για δικαστές, εισαγγελείς και συμβολαιογράφους από τα 70 στα 62 έτη. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η Δημοκρατία της Ουγγαρίας προσαρμοσε την ηλικία συνταξιοδότησεως των δικαστικών στην εν γένει ισχύουσα ηλικία συνταξιοδότησεως. Έξι μήνες μετά την έναρξη ισχύος της νέας αυτής ρυθμίσεως, όλοι οι δημόσιοι λειτουργοί, οι οποίοι είχαν ήδη υπερβεί το νέο όριο, δηλαδή οκτώ ηλικιακές κλάσεις, συνταξιοδοτήθηκαν. Εντούτοις, τα επόμενα χρόνια η εν γένει ισχύουσα ηλικία συνταξιοδότησεως, η οποία εφαρμόζεται πλέον και στους δικαστικούς, θα αυξάνεται κάθε έτος κατά έξι μήνες, έως ότου καταστεί γενική ηλικία συνταξιοδότησεως το 65ο έτος της ηλικίας.

3. Κατ' ουσίαν, πρέπει να εξετασθεί κατά πόσον η εν λόγω ρύθμιση δικαιολογείται.

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γερμανική.

2 — ΕΕ L 303, σ. 16.

3 — Βλ. απόφαση της 21ης Ιουλίου 2011, C-159/10 και C-160/10 (Συλλογή 2011, σ. I-6919).

II – Νομικό πλαίσιο

A – Επί της οδηγίας 2000/78

4. Η όγδοη, η ένατη, η ενδέκατη και η εικοστή πέμπτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 2000/78 ορίζουν:

«(8) Οι κατευθυντήριες γραμμές του 2000 για την απασχόληση, οι οποίες εγκρίθηκαν από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Ελσίνκι στις 10 και 11 Δεκεμβρίου 1999, τονίζουν ότι πρέπει να προωθηθεί η δημιουργία προϋποθέσεων για μια αγορά εργασίας που θα ευνοεί την κοινωνική ένταξη, με τη διαμόρφωση ενός συνεκτικού συνόλου πολιτικών που θα στοχεύουν στην καταπολέμηση των διακρίσεων εις βάρος ομάδων, όπως είναι τα άτομα με ειδικές ανάγκες. Επίσης, υπογραμμίζουν την ανάγκη να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην υποστήριξη των ηλικιωμένων εργαζομένων, ούτως ώστε να αυξηθεί η συμμετοχή τους στην επαγγελματική ζωή.

(9) Η απασχόληση και η εργασία αποτελούν θεμελιώδη στοιχεία για τη διασφάλιση των ίσων ευκαιριών για όλους και συντελούν σε μεγάλο βαθμό στην πλήρη συμμετοχή των πολιτών στην οικονομική, πολιτιστική και κοινωνική ζωή καθώς και στην προσωπική ανέλιξη.

[...]

(11) Οι διακρίσεις λόγω [...] ηλικίας [...] μπορούν να υπονομεύσουν την επίτευξη των στόχων της συνθήκης ΕΚ, ειδικότερα δε την επίτευξη υψηλού επιπέδου απασχόλησης και κοινωνικής προστασίας, την άνοδο του βιοτικού επιπέδου και της ποιότητας ζωής, την οικονομική και κοινωνική συνοχή και αλληλεγγύη.

[...]

(25) Η απαγόρευση των διακρίσεων λόγω ηλικίας αποτελεί ουσιώδες στοιχείο για την πραγματοποίηση των στόχων που καθορίζονται στις κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση και για την ενθάρρυνση της ποικιλομορφίας στην απασχόληση εντούτοις, η διαφορετική μεταχείριση λόγω ηλικίας μπορεί να δικαιολογείται υπό ορισμένες περιστάσεις και, συνεπώς, απαιτούνται ειδικές διατάξεις οι οποίες μπορεί να διαφέρουν ανάλογα με την κατάσταση των κρατών μελών. Συνεπώς, ο διαχωρισμός μεταξύ της διαφορετικής μεταχείρισης που δικαιολογείται με βάση θεμιτούς στόχους των πολιτικών απασχόλησης αγοράς εργασίας και επαγγελματικής κατάρτισης και των απαγορευμένων διακρίσεων είναι ουσιαστικής σημασίας.»

5. Κατά το άρθρο 1, σκοπός της οδηγίας 2000/78 είναι «η θέσπιση γενικού πλαισίου για την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω θρησκείας ή πεποιθήσεων, ειδικών αναγκών, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού στον τομέα της απασχόλησης και της εργασίας, προκειμένου να υλοποιηθεί η αρχή της ίσης μεταχείρισης στα κράτη μέλη».

6. Το άρθρο 2, παράγραφοι 1 και 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2000/78 περιλαμβάνουν την απαγόρευση των διακρίσεων:

«1) Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, η αρχή της ίσης μεταχείρισης σημαίνει την απουσία άμεσης ή έμμεσης διάκρισης για έναν από τους λόγους που αναφέρονται στο άρθρο 1.

2) Για τους σκοπούς της παραγράφου 1:

α) συντρέχει άμεση διάκριση όταν, για έναν από τους λόγους που αναφέρονται στο άρθρο 1, ένα πρόσωπο υφίσταται μεταχείριση λιγότερο ευνοϊκή από αυτήν την οποία υφίσταται, υπέστη ή θα υφίστατο σε ανάλογη κατάσταση ένα άλλο πρόσωπο».

7. Το άρθρο 3 (Πεδίο εφαρμογής) της οδηγίας 2000/78 προβλέπει στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Εντός των ορίων των εξουσιών που απονέμονται στην Κοινότητα, η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται σε όλα τα πρόσωπα, στο δημόσιο και στον ιδιωτικό τομέα, συμπεριλαμβανομένων των δημόσιων φορέων, όσον αφορά:

[...]

γ) τις εργασιακές συνθήκες και τους όρους απασχόλησης, συμπεριλαμβανομένων των απολύσεων και των αμοιβών,

[...]».

8. Το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/78 περιλαμβάνει δυνητικούς δικαιολογητικούς λόγους για διαφορετική μεταχείριση λόγω ηλικίας:

«(1) Κατά παρέκκλιση εκ του άρθρου 2 παράγραφος 2, τα κράτη μέλη δύνανται να προβλέπουν ότι η λόγω ηλικίας διαφορετική μεταχείριση δεν συνιστά διάκριση εφόσον δικαιολογείται στο πλαίσιο του εθνικού δικαίου αντικειμενικά και λογικά από έναν θεμιτό στόχο, ιδίως δε από θεμιτούς στόχους της πολιτικής στον τομέα της απασχόλησης, της αγοράς εργασίας και της επαγγελματικής κατάρτισης, και εφόσον τα μέσα επίτευξης του στόχου αυτού είναι πρόσφορα και αναγκαία.

Αυτή η διαφορετική μεταχείριση μπορεί ιδίως να περιλαμβάνει:

- α) την καθιέρωση ειδικών συνθηκών για την πρόσβαση στην απασχόληση και την επαγγελματική κατάρτιση, για την απασχόληση και την εργασία, συμπεριλαμβανομένων των όρων απόλυσης και αμοιβής, για τους νέους, τους ηλικιωμένους και τους εργαζομένους που συντηρούν άλλα πρόσωπα, προκειμένου να ευνοείται η επαγγελματική τους ένταξη ή να εξασφαλίζεται η προστασία τους,
- β) τον καθορισμό ελάχιστων όρων ηλικίας, επαγγελματικής εμπειρίας ή αρχαιότητας στην απασχόληση για την πρόσβαση στην απασχόληση ή σε ορισμένα πλεονεκτήματα που συνδέονται με την απασχόληση,
- γ) τον καθορισμό ανώτατου ορίου ηλικίας για την πρόσληψη, με βάση την απαιτούμενη κατάρτιση για τη συγκεκριμένη θέση εργασίας ή την ανάγκη εύλογης περιόδου απασχόλησης πριν από τη συνταξιοδότηση.»

B – Ουγγρικό δίκαιο

9. Πριν την 1η Ιανουαρίου 2012, το άρθρο 57, παράγραφος 2, του υπ' αριθ. LXVIII νόμου του 1997 επέτρεπε στους δικαστές να παραμένουν εν υπηρεσία μέχρι την ηλικία των 70 ετών.

10. Το άρθρο 90, στοιχείο ha, του υπ' αριθ. CLXII νόμου του 2011, ο οποίος τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 2012, προβλέπει εφεξής ότι οι δικαστές συνταξιοδοτούνται κατά τη συμπλήρωση του προβλεπόμενου ορίου συνταξιοδότησεως.

11. Μέχρι την 1η Ιανουαρίου 2010, η ηλικία συνταξιοδότησεως στην Ουγγαρία ήταν το 62ο έτος. Κατά το άρθρο 18, παράγραφος 1, του υπ' αριθ. LXXXI νόμου του 1997, όπως ισχύει από την 1η Ιανουαρίου 2010, εφεξής το 62ο έτος εφαρμόζεται ως ηλικία συνταξιοδότησεως μόνο για τους γεννηθέντες προ του 1952. Για τις νεώτερες γενιές, η ηλικία συνταξιοδότησεως αυξάνεται κατά μισό χρόνο ανά ηλικιακή κλάση, μέχρι τη συμπλήρωση της νέας γενικής ηλικίας συνταξιοδότησεως των 65 ετών για τους γεννηθέντες το 1957.

12. Δυνάμει του άρθρου 230 του υπ' αριθ. CLXII νόμου του 2011, οι δικαστές οι οποίοι είχαν συμπληρώσει το 62ο έτος της ηλικίας τους προ της 1ης Ιανουαρίου 2012 συνταξιοδοτήθηκαν στις 30 Ιουνίου 2012 και εκείνοι οι οποίοι συμπλήρωσαν την ηλικία αυτή κατά τη διάρκεια του 2012 στις 31 Δεκεμβρίου 2012.

13. Αντίστοιχοι κανόνες ισχύουν για τους εισαγγελείς. Για τους συμβολαιογράφους το νέο όριο ηλικίας θα ισχύσει στις 31 Δεκεμβρίου 2013.

III – Η προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία και τα αιτήματα

14. Στις 17 Ιανουαρίου 2012, η Επιτροπή κάλεσε την Ουγγρική Κυβέρνηση, δυνάμει του άρθρου 258 ΣΛΕΕ, να υποβάλει τις παρατηρήσεις της σχετικά με την αιτίαση ότι, ορίζοντας νέα ανώτατα όρια ηλικία για δικαστές, εισαγγελείς και συμβολαιογράφους, παρέβη τα άρθρα 1, 2 και 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/78. Παρότι στην από 17 Φεβρουαρίου 2012 απάντησή της η Ουγγρική Κυβέρνηση αμφισβήτησε την ύπαρξη παραβάσεως, η Επιτροπή, στην από 7 Μαρτίου 2012 αιτιολογημένη της γνώμη, επέμεινε στην άποψή της. Με την τελευταία, έταξε στην Ουγγρική Κυβέρνηση προθεσμία ενός μηνός για να θέσει τέρμα στην προσαπτόμενη παράβαση. Ωστόσο, στην από 30 Μαρτίου 2012 απάντησή της, η Ουγγρική Κυβέρνηση ενέμεινε στη θέση της.

15. Κατόπιν τούτου, στις 7 Ιουνίου 2012, η Επιτροπή άσκησε την υπό κρίση προσφυγή και ζητεί από το Δικαστήριο:

- να διαπιστώσει ότι η Δημοκρατία της Ουγγαρίας παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει δυνάμει των άρθρων 2 και 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/78/EK του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2000, για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία, καθότι εξέδωσε εθνική ρύθμιση που καθιερώνει την υποχρεωτική λήξη, στο 62ο έτος ηλικίας, της υπηρεσιακής σχέσεως των δικαστών, των εισαγγελέων και των συμβολαιογράφων, γεγονός που συνεπάγεται διαφορετική μεταχείριση λόγω ηλικίας η οποία δεν δικαιολογείται από θεμιτό σκοπό και, εν πάση περιπτώσει, δεν είναι πρόσφορη ούτε απαραίτητη για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού, και
- να καταδικάσει τη Δημοκρατία της Ουγγαρίας στα δικαστικά έξοδα.

16. Η Δημοκρατία της Ουγγαρίας ζητεί:

- να απορριφθεί η προσφυγή, και
- να καταδικαστεί η Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

17. Κατά τη Δημοκρατία της Ουγγαρίας, λόγω του νέου ορίου ηλικίας, στις 30 Ιουνίου 2012 έληξε η υπηρεσιακή σχέση 194 εκ των 2996 Ούγγρων δικαστών. Για 37 περαιτέρω δικαστές έχει ήδη δημοσιευθεί η απόφαση του Ούγγρου Προέδρου περί λήξεως της υπηρεσιακής τους σχέσεως στις 31 Δεκεμβρίου 2012. Το ίδιο ισχύει για 79 και 20 αντιστοίχως εκ των 1 784 εισαγγελέων. Επίσης, 61 εκ των 315 συμβολαιογράφων πρόκειται να τεθούν εκτός υπηρεσίας στις 31 Δεκεμβρίου 2013.

18. Αιτήσει της Επιτροπής, ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου αποφάσισε, με διάταξη της 13ης Ιουλίου 2012, την εκδίκαση της προσφυγής με ταχεία διαδικασία σύμφωνα με το άρθρο 23α του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και με το άρθρο 62α του Κανονισμού Διαδικασίας. Οι διάδικοι κατέθεσαν γραπτές παρατηρήσεις και τις ανέπτυξαν προφορικά κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 1ης Οκτωβρίου 2012.

19. Στις 16 Ιουλίου 2012, το ουγγρικό Συνταγματικό Δικαστήριο έκρινε αντισυνταγματική τη μεταβολή της ηλικίας συνταξιοδοτήσεως των δικαστών⁴. Η απόφασή του ισχύει αναδρομικώς από την 1η Ιανουαρίου 2012, δεν συνεπάγεται, εντούτοις, την αυτόματη επανατοποθέτηση των δικαστών που ετέθησαν ήδη εκτός υπηρεσίας. Προς τούτο, οι ανωτέρω δικαστές πρέπει να προσφύγουν στα αρμόδια ουγγρικά δικαστήρια.

IV – Νομική αξιολόγηση

A – Επί του παραδεκτού της προσφυγής

20. Η Δημοκρατία της Ουγγαρίας υποστηρίζει την άποψη ότι, με την απόφαση του ουγγρικού Συνταγματικού Δικαστηρίου, διευθετήθηκε η διαφορά όσον αφορά τις διατάξεις που καταργήθηκαν αναδρομικώς από την 1η Ιανουαρίου 2012. Ο ισχυρισμός αυτός αφορά την ηλικία συνταξιοδοτήσεως των δικαστών.

21. Εκ πρώτης όψεως, δίδεται η εντύπωση ότι οι επικρινόμενες διατάξεις δεν υφίσταντο κατά τον κρίσιμο χρόνο, ήτοι κατά την εκπνοή της προθεσμίας που ετάχθηκε με την αιτιολογημένη γνώμη⁵ στις 7 Απριλίου 2012, καθότι ήρθαν αναδρομικώς εξαιτίας της αποφάσεως του Συνταγματικού Δικαστηρίου. Επομένως, το αντικείμενο της προσφυγής αναφορικά με τους δικαστές διευθετήθηκε εκ των υστέρων.

22. Στην πραγματικότητα, όμως, η αναδρομική κατάργηση των αφορώντων τους δικαστές κανόνων είναι ατελής. Το ότι οι εν λόγω κανόνες υφίσταντο κατά τον κρίσιμο χρόνο αποδεικνύεται μάλιστα από το γεγονός ότι, βάσει αυτών, συνταξιοδοτήθηκαν στις 30 Ιουνίου 2012 194 δικαστές και 79 εισαγγελείς. Εξάλλου, ούτε η απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου έχει άμεση αναδρομική ισχύ, καθότι δεν επανέφερε τους εν λόγω δικαστές στις παλαιές τους θέσεις.

23. Επομένως, δεν έχει εξαλειφθεί πλήρως η φερόμενη ως αντιβαίνουσα στο δίκαιο της Ένωσης κατάσταση⁶.

24. Ως εκ τούτου, η προαναφερθείσα απόφαση ουδόλως είχε ως αποτέλεσμα τη διευθέτηση της διαφοράς όσον αφορά τους οικείους δικαστές.

B – Κατ' ουσίαν εξέταση της προσφυγής

25. Κατά το άρθρο 2, παράγραφος 1, σε συνδυασμό με το άρθρο 1 της οδηγίας 2000/78, δεν επιτρέπεται οιαδήποτε άμεση ή έμμεση διάκριση λόγω ηλικίας. Εντούτοις, κατά το άρθρο 6 μπορεί να δικαιολογείται διαφορετική μεταχείριση.

26. Η οδηγία 2000/78 εφαρμόζεται σε δικαστές, εισαγγελείς και συμβολαιογράφους, καθότι, δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφος 1, ισχύει για όλα τα πρόσωπα στον δημόσιο και στον ιδιωτικό τομέα, συμπεριλαμβανομένων των δημόσιων φορέων. Σε αντιδιαστολή προς τις ένοπλες δυνάμεις, δεν χωρεί εξαίρεση για τη δικαιοσύνη.

4 — Υπόθεση 33/2012 (VII.17.).

5 — Απόφαση της 15ης Μαρτίου 2012, C-340/10, Επιτροπή κατά Κύπρου (σκέψη 27 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

6 — Βλ. την απόφαση της 2ας Ιουνίου 2005, C-394/02, Επιτροπή κατά Ελλάδας (Συλλογή 2005, σ. I-4713, σκέψη 19).

1. Ύπαρξη διαφορετικής μεταχειρίσεως

27. Η λήξη της υπηρεσιακής σχέσεως κατά τη συμπλήρωση του ορίου ηλικίας, το οποίο παρέχει δικαίωμα συνταξιοδοτήσεως, συνιστά σε κάθε περίπτωση διαφορετική μεταχείριση λόγω ηλικίας υπό την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 1, και του άρθρου 6, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2000/78.

28. Μια τέτοια διάταξη επηρεάζει, πράγματι, τις εργασιακές συνθήκες και τους όρους απασχόλησης, υπό την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας 2000/78, καθόσον εμποδίζει τους ενδιαφερόμενους δικαστές, εισαγγελείς και συμβολαιογράφους να εξακολουθήσουν να εργάζονται μετά τη συμπλήρωση του 62ου έτους της ηλικίας τους. Εξάλλου, αντιμετωπίζοντας τα πρόσωπα αυτά λιγότερο ευνοϊκά από ό,τι εκείνα που δεν έχουν συμπληρώσει την εν λόγω ηλικία, η διάταξη αυτή καθιερώνει διαφορετική μεταχείριση λόγω ηλικίας, κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής⁷.

29. Εφόσον ένα όριο ηλικίας συνεπάγεται, αυτό καθαυτό, διαφορετική μεταχείριση, το ίδιο πρέπει να ισχύει κατά μείζονα λόγο και για τη μείωση του ορίου ηλικίας.

2. Επί της δικαιολογήσεως διαφορετικής μεταχειρίσεως

30. Κατά το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/78, όμως, διαφορετική μεταχείριση λόγω ηλικίας δεν συνιστά διάκριση, εφόσον δικαιολογείται στο πλαίσιο του εθνικού δικαίου αντικειμενικά και λογικά από ένα θεμιτό σκοπό, ιδίως δε από θεμιτούς σκοπούς της πολιτικής στον τομέα της απασχολήσεως, της αγοράς εργασίας και της επαγγελματικής κατάρτισεως. Επιπροσθέτως, τα μέσα για την επίτευξη του σκοπού αυτού πρέπει να είναι πρόσφορα και αναγκαία.

31. Η δικαιολόγηση αυτή εξετάζεται από το Δικαστήριο σε δύο στάδια: καταρχάς, το Δικαστήριο εξετάζει τους σκοπούς των μέτρων και, ακολούθως, εκτιμώντας συνολικώς το ρυθμιστικό πλαίσιο καθώς και τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα, εξετάζει το κατά πόσον τα εν λόγω μέτρα είναι πρόσφορα και αναγκαία⁸. Εντούτοις, για λόγους σαφήνειας, θα εξετάσω τον πρόσφορο και αναγκαίο χαρακτήρα ανατρέχοντας στη μέθοδο ελέγχου τηρήσεως της αρχής της αναλογικότητας⁹.

32. Κατ' αυτήν, τα μέτρα δεν πρέπει να βαίνουν πέραν των ορίων αυτού που είναι ενδεδειγμένο και αναγκαίο για την επίτευξη των μέσω αυτών επιδιωκόμενων θεμιτών σκοπών. Οσάκις υφίσταται δυνατότητα επιλογής μεταξύ περισσότερων του ενός κατάλληλων μέτρων, πρέπει να επιλέγεται το λιγότερο επαχθές. Τα μειονεκτήματα που προκαλούνται δεν πρέπει να είναι υπέρμετρα σε σχέση με τους επιδιωκόμενους σκοπούς¹⁰.

7 — Βλ. απόφαση Fuchs (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 3, σκέψη 34).

8 — Βλ. αποφάσεις της 12ης Οκτωβρίου 2010, C-45/09, Rosenbladt (Συλλογή 2010, σ. I-9391, σκέψη 73), και της 5ης Ιουλίου 2012, C-141/11, Hörnfeldt (σκέψη 38).

9 — Βλ. προτάσεις μου της 6ης Μαΐου 2010, C-499/08, Andersen (απόφαση της 12ης Οκτωβρίου 2010, Συλλογή 2010, σ. I-9343, σημείο 47).

10 — Αποφάσεις της 12ης Ιουλίου 2001, C-189/01, Jippes κ.λπ. (Συλλογή 2001, σ. I-5689, σκέψη 81), της 7ης Ιουλίου 2009, C-558/07, S.P.C.M. κ.λπ. (Συλλογή 2009, σ. I-5783, σκέψη 41), και της 8ης Ιουλίου 2010, C-343/09, Afton Chemical (Συλλογή 2010, σ. I-7023, σκέψη 45 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

33. Στο πλαίσιο αυτό, υπενθυμίζεται ότι τα κράτη μέλη έχουν ευρύ περιθώριο εκτιμήσεως για την επιλογή όχι μόνον του συγκεκριμένου σκοπού που προτίθενται να επιδιώξουν, μεταξύ άλλων σκοπών, στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής και της πολιτικής απασχολήσεως, αλλά και για τον καθορισμό των μέτρων επιτεύξεως του σκοπού αυτού¹¹. Το περιθώριο αυτό εκτιμήσεως υφίσταται σε κάθε επίπεδο του ελέγχου της αναλογικότητας. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο δεν υποκαθιστά τα κράτη μέλη στην αξιολόγησή τους, αλλά εξετάζει μόνον κατά πόσον αυτή δεν είναι προφανώς παράλογη¹².

34. Στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας επί παραβάσει στην Επιτροπή απόκειται να αποδείξει την ύπαρξη της φερομένης παραβάσεως. Σε αυτήν απόκειται να προσκομίσει στο Δικαστήριο τα στοιχεία που απαιτούνται προκειμένου να είναι αυτό σε θέση να επαληθεύσει την ύπαρξη της παραβάσεως, η δε Επιτροπή δεν μπορεί να στηριχθεί σε απλές υποθέσεις¹³.

35. Αντιθέτως, εάν κράτος μέλος προτίθεται να προβάλει εξαίρεση από κάποια γενική αρχή, σε αυτό απόκειται να αποδείξει ότι συντρέχουν οι προϋποθέσεις της εξαιρέσεως αυτής¹⁴. Κατά την εφαρμογή του άρθρου 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/78, οι απαιτήσεις για την απόδειξη αυτή δεν πρέπει να είναι υπέρμετρες, λαμβανομένης υπόψη της ευρείας διακριτικής ευχέρειας των κρατών μελών.

36. Ακολούθως, βάσει των κριτηρίων αυτών, θα εξετάσω κατά πόσον οι πέντε σκοποί που προβάλλει η Δημοκρατία της Ουγγαρίας είναι θεμιτοί, καθώς και κατά πόσον τα μέτρα για την επίτευξη των σκοπών αυτών είναι πρόσφορα και αναγκαία. Εν συνεχεία, θα εξετάσω, ενδεχομένως, κατά πόσον τα μειονεκτήματα που προκαλούνται από τα μέτρα τελούν σε αναλογική σχέση προς τα πλεονεκτήματα των υπολειπόμενων σκοπών. Πρώτα, όμως, θα εξετάσω το επιχείρημα της Επιτροπής ότι οι σκοποί των νέων ορίων ηλικίας δεν είναι αρκούντως αναγνωρίσιμοι.

α) Επί της αναγνωρισιμότητας των επιδιωκόμενων σκοπών

37. Το Δικαστήριο έχει επανειλημμένως κρίνει ότι από το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/78 δεν συνάγεται ότι εθνική ρύθμιση η οποία δεν διευκρινίζει επακριβώς τον επιδιωκόμενο σκοπό δεν είναι δυνατόν να δικαιολογείται αυτομάτως βάσει της εν λόγω διατάξεως. Εάν δεν υπάρχει τέτοια ακριβής διευκρίνιση, είναι εντούτοις σημαντικό να καθίσταται δυνατή η διαπίστωση του λανθάνοντος σκοπού που επιδιώκει το μέτρο αυτό από άλλα –συναγόμενα από το γενικό πλαίσιο του συγκεκριμένου μέτρου– στοιχεία, ενόψει της άσκησης δικαστικού ελέγχου ως προς τη νομιμότητά του και ως προς τον πρόσφορο και αναγκαίο χαρακτήρα των μέσων που εφαρμόζονται για την επίτευξή του¹⁵.

38. Εντούτοις, τα στοιχεία αυτά δεν πρέπει να υπόκεινται σε υπέρμετρα αυστηρές απαιτήσεις. Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο έκρινε μάλιστα επαρκή τα επιχειρήματα, τα οποία προέβαλε κράτος μέλος κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, για τη διευκρίνιση των σκοπών που επιδιώκονται με τη θέσπιση ορίου ηλικίας¹⁶. Επομένως, κρίνω σκόπιμο να γίνει δεκτό το επιχείρημα της Ουγγρικής Δημοκρατίας ότι οι ακολούθως εκτιθέμενοι σκοποί προκύπτουν αρκούντως σαφώς από τη νομοθετική διαδικασία, παρότι τούτο δεν αποδεικνύεται με άλλον τρόπο. Εξάλλου, ανεξαρτήτως της μη ρητής αναφοράς τους, οι ενδεχόμενοι σκοποί είναι σε ορισμένο βαθμό διακριτοί.

11 — Αποφάσεις της 16ης Οκτωβρίου 2007, C-411/05, *Palacios de la Villa* (Συλλογή 2007, σ. I-8531, σκέψη 68), και *Rosenbladt* (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 8, σκέψη 41).

12 — Βλ. αποφάσεις *Palacios de la Villa* (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 11, σκέψη 72), *Rosenbladt* (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 8, σκέψεις 41 και 69), καθώς και *Hörnfeldt* (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 8, σκέψη 32).

13 — Αποφάσεις της 25ης Μαΐου 1982, 96/81, *Επιτροπή κατά Κάτω Χωρών* (Συλλογή 1982, σ. 1791, σκέψη 6), και της 14ης Ιουνίου 2007, C-342/05, *Επιτροπή κατά Φινλανδίας* (Συλλογή 2007, σ. I-4713, σκέψη 23).

14 — Βλ. απόφαση της 15ης Δεκεμβρίου 2005, C-344/03, *Επιτροπή κατά Φινλανδίας* (Συλλογή 2005, σ. I-11033, σκέψεις 36, 39 και 42).

15 — Αποφάσεις *Fuchs* (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 3, σκέψη 39 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία) καθώς και *Hörnfeldt* (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 8, σκέψη 24).

16 — Απόφαση *Fuchs* (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 3, σκέψη 40).

β) Επί της διασφάλισης του συνταξιοδοτικού συστήματος

39. Κατά την άποψη της Δημοκρατίας της Ουγγαρίας, το νέο όριο ηλικίας στοχεύει στη διασφάλιση της περαιτέρω λειτουργικότητας του συνταξιοδοτικού συστήματος.

40. Ο σκοπός αυτός δεν εμπίπτει σε εκείνους που ενδεικτικώς μνημονεύει το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/78. Η απαρίθμηση δεν είναι, εντούτοις, εξαντλητική¹⁷. Περιλαμβάνονται σκοποί που εμπίπτουν στην κοινωνική πολιτική, όπως οι σκοποί που συνδέονται με την πολιτική της απασχολήσεως, της αγοράς εργασίας ή της επαγγελματικής κατάρτισης¹⁸. Η οικονομική ισορροπία ενός συνταξιοδοτικού συστήματος συνιστά επίσης τέτοιο σκοπό που εμπίπτει στην κοινωνική πολιτική¹⁹.

41. Εντούτοις, μέσω της μείωσης της ηλικίας συνταξιοδότησεως διευρύνεται ο κύκλος των ατόμων που λαμβάνουν συντάξεις και μειώνεται ο κύκλος εκείνων που συμβάλλουν στη χρηματοδότηση. Κατ' αυτόν τον τρόπο το σύστημα επιβαρύνεται περισσότερο. Επομένως, ακόμα και αν γίνει δεκτό ότι τα κράτη μέλη διαθέτουν ευρεία διακριτική ευχέρεια, το μέτρο δεν είναι πρόσφορο να συμβάλλει στην οικονομική ισορροπία του συνταξιοδοτικού συστήματος.

42. Κατά συνέπεια, το εν λόγω επιχείρημα της Δημοκρατίας της Ουγγαρίας πρέπει να απορριφθεί.

γ) Επί της ηλικιακής διαρθρώσεως

43. Κατά τη Δημοκρατία της Ουγγαρίας το νέο όριο ηλικίας στοχεύει επίσης στη δημιουργία ισόρροπης ηλικιακής διαρθρώσεως. Η σχέση μεταξύ ορίων ηλικίας και ηλικιακής διαρθρώσεως είναι προφανής. Το Δικαστήριο έχει ήδη κρίνει ότι ο στόχος να επιτευχθεί ισορροπημένη ηλικιακή διάρθρωση μεταξύ νεαρής ηλικίας δημόσιων υπαλλήλων και μεγαλύτερης ηλικίας δημόσιων υπαλλήλων μπορεί να συνιστά θεμιτό σκοπό της πολιτικής που εφαρμόζεται στον τομέα της απασχολήσεως και της αγοράς εργασίας²⁰.

44. Εντούτοις, είναι αμφισβητήσιμο κατά πόσον η αιφνίδια καθιέρωση του νέου ορίου ηλικίας μπορεί να συμβάλει στη δημιουργία ισορροπημένης ηλικιακής διαρθρώσεως στο δικαστικό σώμα. Συγκεκριμένα, επιβάλλει την αντικατάσταση οκτώ ηλικιακών κλάσεων από νομικούς οι οποίοι επί του παρόντος είναι διαθέσιμοι στην αγορά εργασίας. Επομένως, οι ηλικιακές κλάσεις που διορίζονται σήμερα θα έχουν μελλοντικώς ένα αριθμητικώς δυσανάλογο βάρος στο δικαστικό σώμα έναντι των λοιπών ηλικιακών κλάσεων. Όταν δε, με τη σειρά τους, συνταξιοδοτηθούν, θα προκαλέσουν δυσανάλογα μεγάλη ανάγκη προσλήψεων.

45. Η επέλευση των ανωτέρω συνεπειών εξαρτάται από την υφιστάμενη ηλικιακή διάρθρωση και από την πολιτική προσλήψεων της Ουγγαρίας. Εντούτοις, ως προς τα σημεία αυτά ουδέν επιχείρημα προβλήθηκε από τη Δημοκρατία της Ουγγαρίας.

17 — Απόφαση της 5ης Μαρτίου 2009, C-388/07, Age Concern England (Συλλογή 2009, σ. I-1569, σκέψη 43), και της 13ης Σεπτεμβρίου 2011, C-447/09, Prigge κ.λπ. (Συλλογή 2011, σ. I-8003, σκέψη 80).

18 — Βλ. αποφάσεις Age Concern England (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 17, σκέψη 46), της 18ης Ιουνίου 2009, C-88/08, Hütter (Συλλογή 2009, σ. I-5325, σκέψη 41), καθώς και Prigge κ.λπ. (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 17, σκέψη 81).

19 — Βλ. αποφάσεις της 30ής Μαρτίου 1993, C-328/91, Thomas κ.λπ. (Συλλογή 1993, σ. I-1247, σκέψη 12), της 23ης Μαΐου 2000, C-104/98, Buchner κ.λπ. (Συλλογή 2000, σ. I-3625, σκέψη 26), και της 1ης Απριλίου 2008, C-267/06, Maruko (Συλλογή 2008, σ. I-1757, σκέψη 78), καθώς και ως προς την οικονομική ισορροπία των συστημάτων ασφάλειας ασθενείας, αποφάσεις της 28ης Απριλίου 1998, C-158/96, Kohll (Συλλογή 1998, σ. I-1931, σκέψη 41), της 16ης Μαΐου 2006, C-372/04, Watts (Συλλογή 2006, σ. I-4325, σκέψη 103), της 10ης Μαρτίου 2009, C-169/07, Hartlauer (Συλλογή 2009, σ. I-1721, σκέψη 47), και της 12ης Ιανουαρίου 2010, C-341/08, Petersen (Συλλογή 2010, σ. I-47, σκέψη 45).

20 — Απόφαση Fuchs (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 3, σκέψη 50).

46. Ακόμα, όμως, και αν γινόταν δεκτό, λόγω της ευρείας διακριτικής ευχέρειας των κρατών μελών κατά την εφαρμογή του άρθρου 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/78, ότι η καθιέρωση του νέου ορίου ηλικίας μπορεί να συμβάλει σε μια ισορροπημένη ηλικιακή διάρθρωση, δεν θα ήταν απαραίτητο να έχει τη συγκεκριμένη μορφή. Αντιθέτως, μια ισορροπημένη ηλικιακή διάρθρωση μπορεί να επιτευχθεί καλύτερα εφόσον το νέο όριο ηλικίας εισαχθεί κλιμακωτά με χρονικό ορίζοντα πολλών ετών. Στην περίπτωση αυτή δεν είναι αναγκαίο να αντικατασταθούν άμεσα οκτώ ηλικιακές κλάσεις.

47. Ο σκοπός ισορροπημένης ηλικιακής διάρθρωσεως δεν μπορεί επομένως να δικαιολογήσει την επίμαχη ρύθμιση.

δ) Αποτελεσματικότητα της δικαιοσύνης

48. Η Δημοκρατία της Ουγγαρίας διατείνεται περαιτέρω ότι το νέο όριο ηλικίας αναμένεται να βελτιώσει την αποτελεσματικότητα της δημόσιας διοικήσεως στον τομέα της δικαιοσύνης.

49. Ο σκοπός αυτός βασίζεται προφανώς στην εκτίμηση ότι οι νεοπροσλαμβανόμενοι νεώτεροι νομικοί μπορούν να ασκούν τα καθήκοντά τους καλύτερα από τους συνταξιοδοτούμενους πρεσβύτερους νομικούς. Ως προς τούτο, σε σχέση με τους εισαγγελείς το Δικαστήριο έχει κατ' αρχήν ήδη κρίνει ότι η επιδίωξη υψηλού ποιοτικού επιπέδου κατά την απονομή της δικαιοσύνης μπορεί να αποτελεί θεμιτό σκοπό ενός ορίου ηλικίας²¹.

50. Συμμερίζομαι την άποψη της Δημοκρατίας της Ουγγαρίας ότι ο κίνδυνος μιας συναρτώμενης με την ηλικία μειώσεως της αποτελεσματικότητας περιορίζεται σημαντικότερα με το όριο ηλικίας του 62ου έτους από ό,τι με εκείνο του 70ου. Στον βαθμό αυτό, το όριο ηλικίας του 62ου έτους είναι, καταρχήν, κατάλληλο να συμβάλει στην ποιότητα της απονομής της δικαιοσύνης.

51. Παράλληλα, η Δημοκρατία της Ουγγαρίας προβάλλει ότι, εξαιτίας της πρόσφατης εκπαιδεύσεώς τους, οι νεώτεροι νομικοί διαθέτουν πιο επίκαιρες νομικές γνώσεις, παραδείγματος χάρη στον τομέα του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, του οποίου η διδασκαλία άρχισε προσφάτως στη Δημοκρατία της Ουγγαρίας. Δεν αμφισβητείται ότι η συνταξιοδότηση νομικών και η αντικατάστασή τους από νεώτερους νομικούς μπορεί να αποτελέσει μέσο για την εφαρμογή των πιο πρόσφατων αυτών νομικών γνώσεων στη δικαιοσύνη.

52. Είναι, ωστόσο, άκρως αμφισβητήσιμο κατά πόσον οι νεοδιοριζόμενοι νομικοί μπορούν να ασκήσουν το επάγγελμα του δικαστή, του εισαγγελέα και του συμβολαιογράφου καλύτερα από ό,τι οι απερχόμενοι νομικοί. Συγκρινόμενοι με άλλες επαγγελματικές κατηγορίες, οι νομικοί μπορούν, πράγματι, να εργάζονται αποδοτικά μέχρι σχετικά μεγάλη ηλικία. Ειδικότερα, η αποκτηθείσα πείρα και το μεγαλύτερο κύρος που συχνά αποτελεί συνακόλουθο της ηλικίας έχουν πρακτική χρησιμότητα στο εν λόγω επάγγελμα.

53. Ελλοχεύει επίσης ο κίνδυνος να πρέπει, για την κάλυψη της εξαιρετικής ανάγκης προσλήψεων, να γίνει εν μέρει δεκτό ένα σαφώς χαμηλότερο επίπεδο προσόντων στους νεοδιοριζόμενους νομικούς. Εάν, παραδείγματος χάρη, εξαιτίας όλων των συνταξιοδοτήσεων του 2012, έπρεπε να διοριστούν νέοι δικαστές και εισαγγελείς, θα ήταν απαραίτητο να γίνουν δεκτοί οι 273 καλύτεροι υποψήφιοι. Αντιθέτως, σε περίπτωση αντικαταστάσεως μιας μόνον ηλικιακής κλάσεως θα μπορούσαν να περιοριστούν οι διορισμοί στο περίπου ένα όγδοο του αριθμού αυτού, ήτοι στους 35 καλύτερους υποψηφίους.

21 — Απόφαση Fuchs (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 3, σκέψη 50).

54. Σε ό,τι ειδικότερα αφορά την κατηγορία των οικείων δικαστών, πρέπει εξάλλου να ληφθεί υπόψη ότι η αιφνίδια συνταξιοδότησή τους ενδέχεται να εγείρει αμφισβήτηση ως προς την αμεροληψία και, επομένως, την ποιότητα των δικαστηρίων²². Κατά το άρθρο 6, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ και κατά το άρθρο 47, παράγραφος 2, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα δικαστήρια πρέπει να είναι ανεξάρτητα και αμερόληπτα και να έχουν συσταθεί νομίμως. Το Δικαστήριο επισήμανε επίσης, κυρίως στο πλαίσιο της προδικαστικής διαδικασίας, την ανάγκη ανεξαρτησίας των δικαστηρίων²³.

55. Κατά πάγια νομολογία, η έννοια της δικαστικής ανεξαρτησίας έχει δύο πτυχές: μια εσωτερική και μια εξωτερική. Εν προκειμένω, προέχει η εξωτερική πτυχή της ανεξαρτησίας, η οποία προϋποθέτει ότι το όργανο που καλείται να αποφανθεί προστατεύεται από εξωτερικές παρεμβάσεις ή πιέσεις, οι οποίες θα μπορούσαν να θέσουν σε κίνδυνο την ανεξάρτητη κρίση των μελών του ως προς τις διαφορές που υποβάλλονται στην κρίση του²⁴.

56. Συνεπώς, η εκτελεστική εξουσία δεν μπορεί να απομακρύνει από τη θέση τους τους δικαστές κατά τη διάρκεια της θητείας τους²⁵. Η συγκεκριμένη περίπτωση δεν αφορά ασφαλώς μέτρα της εκτελεστικής εξουσίας σε σχέση με μεμονωμένους δικαστές ή διαδικασίες. Εντούτοις, πρόκειται για μια σοβαρότατη παρέμβαση στη δικαιοσύνη, ήτοι την απομάκρυνση μεγάλου αριθμού δικαστών, οι οποίοι κατά τη μέχρι πρότινος ισχύουσα ρύθμιση θα είχαν παραμείνει εν υπηρεσία έως και οκτώ ακόμα χρόνια. Η παρέμβαση αυτή δεν αποκτά σημασία μόνον οσάκις στοχεύει πράγματι στην επιρροή της δικαιοσύνης. Αντιθέτως, πρέπει να αποφεύγεται ήδη κάθε ίχνος επιρροής²⁶.

57. Εντούτοις, ακόμα και αν γινόταν δεκτό, λόγω της ευρείας διακριτικής ευχέρειας των κρατών μελών, ότι η μείωση του ορίου ηλικίας στο 62ο έτος μπορεί να συμβάλει στη μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα της δικαιοσύνης, σε κάθε περίπτωση, δεν είναι απαραίτητο να γίνει κατ' αυτόν τον τρόπο. Τούτο προκύπτει, κυρίως, από την αντιφατικότητα της συγγκρικής ρυθμίσεως. Με δεδομένο ότι κατά τα επόμενα χρόνια το όριο ηλικίας θα αυξηθεί εκ νέου στο 65ο έτος ηλικίας, συνάγεται ότι και η ίδια η Δημοκρατία της Ουγγαρίας εκτιμά προφανώς ότι η εξασφάλιση ποιότητας της δικαιοσύνης δεν απαιτεί όριο ηλικίας 62 ετών²⁷.

58. Σε ό,τι ειδικότερα αφορά την εφαρμογή των πιο επίκαιρων νομικών γνώσεων στη δικαιοσύνη, υφίστανται και ηπιότερα μέσα: επίκαιρες νομικές γνώσεις αποκτούν οι νομικοί όχι μόνον κατά τις σπουδές, αλλά και κατά την εξάσκηση του επαγγέλματος –παραδείγματος χάρη, με αυτοδιδασκαλία ή στο πλαίσιο οργανωμένης μετεκπαιδεύσεως.

59. Επομένως, ούτε ο σκοπός της βελτιώσεως της ποιότητας της δικαιοσύνης μπορεί να δικαιολογήσει την συγγκρική ρύθμιση.

22 — Βλ. απόφαση του συγγικτού Συνταγματικού Δικαστηρίου (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 4).

23 — Βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 11ης Ιουνίου 1987, 14/86, X (Συλλογή 1987, σ. 2545, σκέψη 7), της 17ης Σεπτεμβρίου 1997, C-54/96, Dorsch Consult (Συλλογή 1997, σ. I-4961, σκέψη 23), της 31ης Μαΐου 2005, C-53/03, Syfait κ.λπ. (Συλλογή 2005, σ. I-4609, σκέψη 29), και της 14ης Ιουνίου 2011, C-196/09, Miles κ.λπ. (Συλλογή 2011, σ. I-5105, σκέψη 37).

24 — Αποφάσεις της 19ης Σεπτεμβρίου 2006, C-506/04, Wilson (Συλλογή 2006, σ. I-8613, σκέψεις 50 και 51), και της 22ας Δεκεμβρίου 2010, C-517/09, RTL Belgium (Συλλογή 2010, σ. I-14093, σκέψη 39), όπως επίσης ΕΔΑΑ, απόφαση Campbell και Fell κατά Ηνωμένου Βασιλείου της 28ης Ιουνίου 1984, προσφυγή αριθ. 7819/77 και 7878/77, σειρά Α αριθ. 80, § 78.

25 — ΕΔΑΑ, απόφαση Campbell και Fell κατά Ηνωμένου Βασιλείου (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 23, § 80).

26 — Βλ. ΕΔΑΑ, αποφάσεις Hauschildt κατά Δανίας της 24ης Μαΐου 1989, προσφυγή αριθ. 10486/83, σκέψη 48, Thorgeir Thorgeirson κατά Ισλανδίας της 25ης Ιουνίου 1992, προσφυγή αριθ. 13778/88, σειρά Α αριθ. 239, § 51, και Incal κατά Τουρκίας της 9ης Ιουνίου 1998, προσφυγή αριθ. 22678/93, σκέψη 71.

27 — Βλ. ως προς τις αντιφατικές αξιολογήσεις στα όρια ηλικίας για τους πιλότους την απόφαση Prigge κ.λπ. (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 17, σκέψεις 73 έως 75).

ε) Επί της εναρμονίσεως των ορίων ηλικίας

60. Κεντρικό επιχείρημα της Δημοκρατίας της Ουγγαρίας είναι ότι με το νέο όριο ηλικίας εναρμονίζεται η κατάσταση των δικαστών με εκείνη των λοιπών δημόσιων λειτουργών. Καίτοι η Επιτροπή αμφισβητεί ότι ο σκοπός αυτός είναι αναγνωρίσιμος με επαρκή σαφήνεια, εντούτοις είναι μάλλον προφανής δεδομένου ότι τα όρια ηλικίας πράγματι εναρμονίζονται.

61. Η πρόβλεψη ότι οι εργαζόμενοι παύουν σε δεδομένο χρόνο να ασκούν επαγγελματική δραστηριότητα και συνταξιοδοτούνται εμπίπτει καταρχήν στους περιλαμβανόμενους στο άρθρο 6, παράγραφος 1, σκοπούς.

62. Το θεμιτό του σκοπού της *εναρμονίσεως* των ορίων ηλικίας καταδεικνύεται από το γεγονός ότι εθνική ρύθμιση είναι κατάλληλη να διασφαλίσει την επίτευξη του προβαλλόμενου σκοπού μόνον εφόσον σκοπεί πράγματι την επίτευξή του με συνοχή και συστηματικότητα²⁸. Τυχόν αμφιβολίες ως προς τη συνοχή των ρυθμίσεων προκύπτουν κυρίως από εξαιρέσεις. Τούτέστιν, ως προς τα όρια ηλικίας για εισαγγελείς, το Δικαστήριο εξέτασε ήδη κατά πόσον εξαιρέσεις για άλλες κατηγορίες δημοσίων υπαλλήλων θίγουν τη συνοχή²⁹. Συνεπώς, η εναρμόνιση ορίων ηλικίας μπορεί να ενισχύσει τη συνοχή του συνολικού συστήματος.

63. Πρόκειται, εν τέλει, για την εφαρμογή της γενικής αρχής της ίσης μεταχειρίσεως. Η αρχή αυτή, η οποία πλέον κατοχυρώνεται επίσης στο άρθρο 20 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, επιβάλλει να μην αντιμετωπίζονται διαφορετικά παρόμοιες καταστάσεις και να μην αντιμετωπίζονται κατά τον ίδιο τρόπο διαφορετικές καταστάσεις, εκτός αν η αντιμετώπιση αυτή δικαιολογείται αντικειμενικώς³⁰. Τυχόν παραδοχή ότι η κατάσταση των νομικών στη δικαιοσύνη μπορεί να συγκριθεί με εκείνη των συναδέλφων τους στη λοιπή δημόσια διοίκηση εμπίπτει καταρχήν στο πλαίσιο της διακριτικής ευχέρειας που διαθέτουν τα κράτη μέλη. Την αποδοχή αυτή δεν αντέκρουσε ούτε η Επιτροπή

64. Μια *άμεση* εναρμόνιση της ηλικίας συνταξιοδοτήσεως στη συνολική δημόσια διοίκηση δεν μπορεί να επιτευχθεί παρά μόνο μέσω του νέου ορίου ηλικίας. Για τον σκοπό αυτό η επίμαχη ρύθμιση θα ήταν, συνεπώς, πρόσφορη και αναγκαία.

65. Λαμβανομένης υπόψη της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως, ένας κατ' αυτόν τον τρόπο καθοριζόμενος σκοπός στη συγκεκριμένη περίπτωση δεν είναι εντούτοις πλέον θεμιτός. Τούτο διότι οι Ούγγροι δικαστές, εισαγγελείς και συμβολαιογράφοι διαφέρουν από τους νομικούς στη λοιπή δημόσια διοίκηση ως προς ένα σημαντικό σημείο: μπορούσαν μέχρι σήμερα να θεωρούν δεδομένο ότι έπρεπε να συνταξιοδοτηθούν μόλις στο 70ο έτος της ηλικίας τους. Η Δημοκρατία της Ουγγαρίας δεν απέδειξε για ποιο λόγο, παρά τη δικαιολογημένη αυτή εμπιστοσύνη, συντρέχει θεμιτό συμφέρον να μειωθεί πάραυτα κατά οκτώ έτη το όριο ηλικίας προκειμένου να υπάρξει συνοχή.

66. Το ότι στην περίπτωση αυτή υφίσταται, αντιθέτως, θεμιτό συμφέρον για μεταβατικές ρυθμίσεις, αποδεικνύεται επίσης από το γεγονός ότι η Δημοκρατία της Ουγγαρίας διαβάθμισε σε χρονικό ορίζοντα πολλών ετών την κατά τρία μόνον έτη αύξηση του ορίου ηλικίας για το σύνολο της δημόσιας διοικήσεως. Οι διαφορές αυτές των μεταβατικών ρυθμίσεων αποτελούν ένδειξη ως προς το ότι τα συμφέροντα εκείνων, τους οποίους αφορά η μείωση του ορίου ηλικίας, δεν ελήφθησαν εξίσου υπόψη με τα συμφέροντα των λοιπών απασχολούμενων στη δημόσια διοίκηση των οποίων το όριο ηλικίας αυξήθηκε.

28 — Αποφάσεις Petersen (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 19, σκέψη 53) και Fuchs (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 3, σκέψη 85). Ενδεικτική είναι η απόφαση Hütter (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 18, σκέψη 46).

29 — Απόφαση Fuchs (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 3, σκέψη 91).

30 — Αποφάσεις της 10ης Ιανουαρίου 2006, C-344/04, IATA και ELFAA (Συλλογή 2006, σ. I-403, σκέψη 95), της 16ης Δεκεμβρίου 2008, C-127/07, Arcelor Atlantique et Lorraine κ.λπ. (Συλλογή 2008, σ. I-9895, σκέψη 23), της 7ης Ιουλίου 2009, S.P.C.M. κ.λπ. (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 10, σκέψη 74), καθώς και της 14ης Σεπτεμβρίου 2010, C-550/07 P, Akzo Nobel Chemicals και Akcros Chemicals κατά Επιτροπής κ.λπ. (Συλλογή 2010, σ. I-8301, σκέψη 55).

67. Ανακόλουθο είναι επιπλέον –όπως προέβλεπε η Επιτροπή χωρίς να αντικρουσθεί επί του σημείου αυτού³¹– το ότι οι λοιποί απασχολούμενοι στη δημόσια διοίκηση δεν συνταξιοδοτούνται αυτοδικαίως κατά τη συμπλήρωση του ορίου ηλικίας, αλλά μόνον όταν έχουν επίσης συμπληρώσει τα απαιτούμενα έτη υπηρεσίας για τη λήψη πλήρους συντάξεως. Ως εκ τούτου, είναι δυνατόν να μπορούν να συνταξιοδοτούνται υποχρεωτικώς οι δικαστές, οι εισαγγελείς και οι συμβολαιογράφοι, μολονότι θεμελιώνουν δικαίωμα σε μειωμένη μόνο σύνταξη. Στον βαθμό αυτό, το νέο όριο ηλικίας για τη δικαιοσύνη θίγει περισσότερο τα δικαιώματα των ενδιαφερομένων, από το μέτρο που θα ήταν απαραίτητο για την εναρμόνιση των ορίων ηλικίας στο σύνολο της δημόσιας διοικήσεως.

68. Επομένως, ο σκοπός της εναρμόνισης των ορίων ηλικίας στη δημόσια διοίκηση δεν μπορεί να δικαιολογήσει την άμεση μείωση του ορίου ηλικίας κατά οκτώ έτη.

στ) Πρόσβαση νέων νομικών στο δικαστικό σώμα

69. Ο τελευταίος σκοπός που προβάλλει η Δημοκρατία της Ουγγαρίας είναι η άρση εμποδίων στην πρόσβαση νέων νομικών στο δικαστικό σώμα. Πρόκειται περί λογικής συνέπειας των ανωτάτων ορίων ηλικίας και, ειδικότερα, της μείωσής τους. Κατά πάγια νομολογία, η προώθηση των προσλήψεων συνιστά αναμφισβήτητο θεμιτό σκοπό της κοινωνικής πολιτικής των κρατών μελών ή της πολιτικής τους στον τομέα της απασχολήσεως, κατά μείζονα δε λόγο όταν πρόκειται για τη διευκόλυνση της προσβάσεως των νέων σε ορισμένο επάγγελμα³².

70. Το νέο όριο ηλικίας είναι κατάλληλο να προωθήσει την πρόσβαση των νέων νομικών στο δικαστικό σώμα. Εντούτοις, πρέπει να ληφθούν υπόψη οι διαφορές μεταξύ των μακροπρόθεσμων και των άμεσων συνεπειών του.

71. Η διάρκεια παραμονής των νομικών στο δικαστικό σώμα μειώνεται διαρκώς, καθότι αυτοί συνταξιοδοτούνται πλέον οκτώ έτη νωρίτερα. Κατά τα επόμενα χρόνια, όμως, η συνέπεια αυτή πρόκειται να εξασθενήσει καθόσον η ηλικία συνταξιοδοτήσεως θα αυξηθεί εκ νέου σταδιακά έως το 65ο έτος, με αποτέλεσμα να υπάρχει εν τέλει μόνο μια μείωση κατά πέντε έτη. Μολαταύτα, οι θέσεις στο δικαστικό σώμα θα κενωθούν νωρίτερα από ό,τι θα συνέβαινε με την εφαρμογή των προηγούμενων ισχυόντων ορίων ηλικίας.

72. Επί του παρόντος υπερσχύουν ωστόσο οι άμεσες συνέπειες. Το 2012, εξαιτίας της συνταξιοδοτήσεως οκτώ ηλικιακών κλάσεων νομικών, υφίστανται κατ' εξαίρεση πολλές θέσεις προς πλήρωση, γεγονός που ευνοεί τους νέους νομικούς που είναι σήμερα διαθέσιμοι στην αγορά εργασίας. Αντιθέτως, οι θέσεις αυτές δεν θα είναι πλέον διαθέσιμες για τις μεταγενέστερες γενεές νομικών, καθότι δεσμεύονται μακροπρόθεσμα από τους νομικούς που διορίζονται σήμερα. Επομένως, η επίτευξη του σκοπού της διαρκούς προωθήσεως των νέων νομικών καίτοι δεν αποκλείεται, εντούτοις παρακωλύεται σημαντικά.

73. Η *άμεση* καθιέρωση του νέου ορίου ηλικίας δεν είναι επομένως απαραίτητη για τη διαρκή προαγωγή της προσβάσεως των νέων νομικών στο δικαστικό σώμα. Αντιθέτως, μέσω της ενδεχόμενης στρεβλώσεως της ηλικιακής διαρθρώσεως³³ επιδεινώνονται μακροπρόθεσμα οι δυνατότητες προσβάσεως των νέων νομικών. Μια δίκαιη ισορροπία μεταξύ των διαφόρων γενεών νομικών θα είχε ως σκοπό την όσο το δυνατόν πιο ισορροπημένη κατανομή μεταξύ των εξελισσόμενων ηλικιακών κλάσεων των θέσεων που καθίστανται κενές λόγω μείωσής του ορίου ηλικίας. Για τον λόγο αυτό θα ήταν σκόπιμο να μειωθεί σταδιακά το όριο ηλικίας στα 65 έτη, που είναι εξάλλου και το επιδιωκόμενο τελικό όριο ηλικίας.

31 — Σημείο 60 του δικογράφου της προσφυγής. Κατά το άρθρο 18, παράγραφος 2, σημείο b, του νόμου LXXXI του 1997, απαιτείται προϋπηρεσία τουλάχιστον 20 ετών.

32 — Αποφάσεις της 18ης Νοεμβρίου 2010, C-250/09 και C-268/09, Georgiev (Συλλογή 2010, σ. I-11869, σκέψη 45), και Fuchs (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 3, σκέψη 49).

33 — Βλ., ανωτέρω, σημείο 44.

74. Εάν, εντούτοις, ο σκοπός συνίσταται στην κατά το δυνατόν μεγαλύτερη προώθηση των νομικών που είναι σήμερα διαθέσιμοι στην αγορά εργασίας, δεν υπάρχει πράγματι άλλο τόσο αποτελεσματικό μέτρο από την άμεση μείωση του ορίου ηλικίας στα 62 έτη.

75. Ένας τέτοιος σκοπός μπορεί ωστόσο να κριθεί θεμιτός, μόνον εφόσον υφίστανται *ειδικοί λόγοι* για τους οποίους πρέπει να προωθηθεί αυτή ακριβώς η κατηγορία. Τούτο δε, διότι όχι μόνον επιβαρύνει αναγκαστικά τους συνταξιοδοτούμενους νομικούς, αλλά επίσης δεσμεύει μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα τις θέσεις που θα καθίσταντο διαφορετικά διαθέσιμες για τις επόμενες γενεές νομικών.

76. Επομένως, ούτε ο σκοπός της διευκόλυνσεως της προσβάσεως νέων νομικών στη δικαιοσύνη μπορεί να δικαιολογήσει την καθιέρωση του νέου ορίου ηλικίας.

ζ) Επί του ζητήματος κατά πόσο θίγονται υπέρμετρα οι ενδιαφερόμενοι

77. Στον βαθμό που τα ληφθέντα μέτρα αποδεικνύονται πρόσφορα και αναγκαία για την επίτευξη των επιδιωκόμενων θεμιτών σκοπών, θα έπρεπε κανονικά να εξετασθεί κατά πόσο δεν έχουν ως αποτέλεσμα να θίγονται υπέρμετρα οι ενδιαφερόμενοι (υπέρβαση του ενδεδειγμένου μέτρου)³⁴. Δεδομένου, όμως, ότι η καθιέρωση του νέου ορίου ηλικίας δεν είναι πρόσφορη και αναγκαία για κανέναν εκ των αναφερθέντων θεμιτών σκοπών, το σημείο αυτό δεν χρήζει πλέον εξετάσεως. Αντιθέτως, κατά τους μέχρι τώρα συλλογισμούς, η προσφυγή είναι ήδη βάσιμη.

78. Εντούτοις, για την περίπτωση και μόνον που το Δικαστήριο δεν συνταχθεί με την εκτίμησή μου ως προς όλους τους σκοπούς, θα εξετάσω ακολούθως την απαγόρευση υπερβάσεως του ενδεδειγμένου μέτρου. Σύμφωνα με αυτήν, πρέπει να επιτυγχάνεται δίκαιη ισορροπία μεταξύ των διαφορετικών συγκρουόμενων συμφερόντων³⁵.

79. Προκειμένου να μπορέσω να προβώ επικουρικός στην ανάλυση αυτή, θα έπρεπε –αντιθέτως προς την άποψη που ενστερνίζομαι– να υποθέσω ότι το νέο όριο ηλικίας είναι πρόσφορο και αναγκαίο για την επίτευξη οιοδήποτε ή οιαδήποτε εκ των πέντε σκοπών που διερευνήθηκαν ανωτέρω.

80. Για μια πλήρη ανάλυση θα έπρεπε επιπλέον να σταθμισθούν τα προκύπτοντα υποθετικά πλεονεκτήματα.

81. Τέτοιες υποθέσεις δεν είναι ωστόσο σκόπιμες. Ως εκ τούτου, θα περιορίσω τις σχετικές με την απαγόρευση υπερβάσεως του ενδεδειγμένου μέτρου σκέψεις στην εξέταση των μειονεκτημάτων του νέου ορίου ηλικίας. Με αυτή τη βάση, θα είμαι σε θέση να αποφανθώ ως προς το πόσο σημαντικά θα πρέπει να είναι τα πλεονεκτήματα του νέου ορίου ηλικίας, ώστε να δικαιολογείται το τελευταίο.

82. Οι ενδιαφερόμενοι νομικοί υφίστανται άμεση προσβολή του δικαιώματός τους να εξακολουθούν να ασκούν το επάγγελμα που αυτοί επέλεξαν. Θεωρητικώς, μπορούν μεν να συνεχίσουν να δραστηριοποιούνται ως νομικοί, παραδείγματος χάρη ως δικηγόροι, στερούνται όμως τη δυνατότητα να εξακολουθήσουν να εργάζονται στη θέση στην οποία απασχολούνταν ενεργά μέχρις συμπλήρωσεως του ορίου ηλικίας.

34 — Αποφάσεις *Palacios de la Villa* (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 11, σκέψη 73), *Andersen* (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 9, σκέψεις 41 έως 48, ιδίως σκέψη 47), καθώς και προτάσεις μου στην υπόθεση αυτή (προπαρατεθείσες στην υποσημείωση 9, σκέψη 67).

35 — Βλ. σχετικώς τις προτάσεις μου στην υπόθεση *Andersen* (προπαρατεθείσες στην υποσημείωση 9, σκέψη 68).

83. Η προσβολή αυτή στην επαγγελματική ελευθερία συνεπάγεται οικονομικά μειονεκτήματα. Τουτέστιν, είναι δεδομένο ότι, αντί των πλήρων αποδοχών, οι ενδιαφερόμενοι λαμβάνουν κατά κανόνα μόνο μειωμένη σύνταξη³⁶.

84. Το Δικαστήριο έχει μεν αναγνωρίσει ότι ένα μέτρο το οποίο επιτρέπει την αυτοδίκαιη συνταξιοδότηση των εργαζομένων που συμπληρώνουν το 65ο έτος της ηλικίας τους μπορεί να εξυπηρετεί τον σκοπό της προωθήσεως των προσλήψεων και δεν μπορεί να εκληφθεί ως υπέρμετρη προσβολή των θεμιτών προσδοκιών των εργαζομένων, εφόσον ευνοούνται από μία σύνταξη το ύψος της οποίας δεν μπορεί να κριθεί ως μη προσηκόν³⁷. Ο προσηκόν χαρακτήρας εξαρτάται, όμως, από διάφορους παράγοντες.

85. Τουτέστιν, η απώλεια εισοδήματος είναι σημαντική οσάκις οι ενδιαφερόμενοι έχουν λάβει αποφάσεις οικονομικής φύσεως με την πεποίθηση ότι θα εξακολουθήσουν να ασκούν τα καθήκοντά τους. Ενδέχεται, παραδείγματος χάρη, να έχουν λάβει δάνειο, να έχουν συνάψει σύμβαση για πρόσθετη ιδιωτική ασφάλεια γήρατος ή να έχουν απορρίψει επικερδή απασχόληση στον ιδιωτικό τομέα. Για τον μετριασμό δε τέτοιων μειονεκτημάτων, ουδέν μέτρο υφίσταται. Επιπλέον, είναι μάλιστα πιθανό να πρέπει ορισμένοι ενδιαφερόμενοι να υποστούν σημαντικές περικοπές στη σύνταξή τους, διότι δεν εργάστηκαν για αρκετό διάστημα ώστε να θεμελιώσουν δικαίωμα πλήρους συντάξεως³⁸.

86. Η Δημοκρατία της Ουγγαρίας προβάλλει μεν ότι το νέο όριο ηλικίας ήταν προβλέψιμο από τον Ιούνιο του 2011. Εντούτοις, στο πλαίσιο όλων των προγενέστερων διατάξεων, ουδέποτε έγινε αντιληπτό στους ενδιαφερομένους ότι θα έπρεπε να συνταξιοδοτηθούν πριν τη συμπλήρωση του 70ού έτους της ηλικίας τους.

87. Εάν η Δημοκρατία της Ουγγαρίας είχε καθιερώσει το νέο όριο ηλικίας με διαφορετικό τρόπο, οι σοβαρές αυτές προσβολές εις βάρος των ενδιαφερομένων θα είχαν μειωθεί σημαντικά, ενώ θα είχαν, παράλληλα, αποτραπεί πολλά μειονεκτήματα για τους επιδιωκόμενους σκοπούς. Τουτέστιν, είναι αναγκαίο να συντονιστεί η μείωση της ηλικίας συνταξιοδοτήσεως για δικαστές, εισαγγελείς και συμβολαιογράφους με την άνοδο της ηλικίας συνταξιοδοτήσεως για το λοιπό προσωπικό της δημόσιας διοικήσεως. Για αυτόν τον λόγο, η Δημοκρατία της Ουγγαρίας θα έπρεπε απλώς και μόνο να μειώσει σταδιακά την ηλικία συνταξιοδοτήσεως στη δικαιοσύνη στα 65 έτη, ούτως ώστε να ισχύσει η ηλικία αυτή ταυτόχρονα για αμφότερες τις κατηγορίες.

88. Το γεγονός ότι η Δημοκρατία της Ουγγαρίας αγνόησε πλήρως τη δυνατότητα αυτή δικαιολογεί το συμπέρασμα ότι δεν επιδιώχθηκε δίκαιη ισορροπία μεταξύ των συμφερόντων των ενδιαφερομένων νομικών και του συμφέροντος στην καθιέρωση του νέου ορίου ηλικίας.

89. Εξάλλου, οι ανωτέρω συλλογισμοί καταδεικνύουν ότι τα πλεονεκτήματα της άμεσης καθιερώσεως του νέου ορίου ηλικίας για την επίτευξη ενός θεμιτού σκοπού πρέπει να είναι ιδιαιτέρως σημαντικά, ούτως ώστε να υπερσχύουν έναντι των προμνημονευθέντων σοβαρότατων μειονεκτημάτων. Ανεξαρτήτως του αν το Δικαστήριο, αντιθέτως προς την άποψή μου, θεωρήσει τα μέτρα πρόσφορα και αναγκαία για την επίτευξη ενός η περισσότερων εκ των παρατεθέντων σκοπών, τέτοια σημαντικά πλεονεκτήματα δεν διακρίνονται.

36 — Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η Ουγγρική Κυβέρνηση εκτίμησε το ποσό της συντάξεως σε περίπου 60 % με 80 % των μέσων αποδοχών του ενδιαφερομένου κατά τη διάρκεια της σταδιοδρομίας του. Κατά την ενώπιον του ουγγρικού Συνταγματικού Δικαστηρίου διαδικασία (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 4 απόφαση), υποστηρίχθηκε ότι η σύνταξη αυτή αντιστοιχεί περίπου στο 30 % του εισοδήματος.

37 — Αποφάσεις Palacios de la Villa (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 3, σκέψη 73) και Fuchs (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 3, σκέψη 66).

38 — Βλ., ανωτέρω, σημείο 67.

3. Συμπέρασμα

90. Κατά συνέπεια, η προσφυγή πρέπει να γίνει δεκτή.

V – Επί των δικαστικών εξόδων

91. Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπήρξε σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Δεδομένου ότι η Επιτροπή νίκησε, η Δημοκρατία της Ουγγαρίας πρέπει να καταδικασθεί στα δικαστικά έξοδα.

VI – Πρόταση

92. Ως εκ τούτου, προτείνω στο Δικαστήριο να αποφανθεί ως εξής:

1. Η Δημοκρατία της Ουγγαρίας παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει δυνάμει των άρθρων 2 και 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/78/ΕΚ του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2000, για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία, θεσπίζουσα εθνική ρύθμιση κατά την οποία η υπηρεσιακή σχέση των δικαστών, των εισαγγελέων και των συμβολαιογράφων λήγει πλέον αυτοδικαίως όχι με τη συμπλήρωση του 70ου έτους ηλικίας, αλλά με τη συμπλήρωση του 62ου έτους ηλικίας.
2. Καταδικάζει τη Δημοκρατία της Ουγγαρίας στα δικαστικά έξοδα.